

บทที่ ๒

การให้บริการสำหรับเด็กของห้องสมุดประชาชนในต่างประเทศ

ความหมายและความสำคัญของการให้บริการสำหรับเด็ก

การให้บริการสำหรับเด็ก ได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

Encyclopedia of Library and Information Science ให้ความหมายไว้ว่า

การให้บริการสำหรับเด็ก คือ การเลือกหนังสือไว้ในห้องสมุด เพื่อให้บริการสำหรับเด็กในชุมชน หรือสถานที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด ห้องสมุดประชาชนโดยทั่วไป จะให้บริการตั้งแต่เด็กวัยอนุบาล จนกระทั่งถึงระดับมัธยมศึกษา หรืออย่างน้อยระดับประถมศึกษา^๑

เอ็ฟฟี่ แอล เพาเวอร์ (Effie L. Power) ให้ความหมายไว้ว่า การให้บริการสำหรับเด็ก เพื่อเชิญชวนให้เข้าใช้ห้องสมุดมีการบริการอันชาญฉลาดและเห็นอกเห็นใจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเสนอแนะและเพาะนิสัยให้เด็กรักการอ่าน มีดุลยพินิจในการเลือกหนังสือที่เหมาะสมกับรสนิยม มีวิจารณ์ญาณ และมีทักษะในการใช้หนังสือ^๒

แฮเรียท จี ลอว์ (Harriet G. Long) ได้กล่าวถึง การให้บริการสำหรับเด็กไว้ว่า

๑) จัดให้มีสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง สะดวกในการใช้ และสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ใช้

๒) เพื่อแนะแนวการเลือกหนังสือและสิ่งพิมพ์ในการอ่าน

---

^๑ Florence W. Buller, "Children's Libraries and Librarianship," Encyclopedia of Library and Information Science 4 (1970): 559-560.

^๒ Effie L. Power, Work with Children in Public Libraries (Chicago: American Library Association, 1943), pp. 23-24.

๓) ร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ และเพาะนิสัยให้เป็นผู้อ่านสมัครเล่น สามารถเลือก
อ่านหนังสือได้ตามความสนใจของแต่ละบุคคล

- ๔) กระตุ้นให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิต ในการใช้ทรัพยากรในห้องสมุดประชาชน
- ๕) ช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถเฉพาะตัว และเข้าใจสังคมได้อย่างเต็มที่
- ๖) ให้บริการโดยร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการของเด็ก^๑

ไลออนเนล อาร์ แมคคอลลวิน (Lionel R. McColvin) ได้กล่าวถึง จุดประสงค์ของการ
ให้บริการสำหรับเด็กไว้ว่า เพื่อเป็นแหล่งสำหรับเด็กได้เลือกหนังสืออ่าน ยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด
ได้ ให้บริการตอบคำถาม แนะนำวิธีใช้ห้องสมุด ห้องสมุดจะเป็นสถานที่ที่เด็กได้ร่วมในชั่วโมงนิทาน
ปาฐกถา การอภิปราย และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของห้องสมุด^๒

จากการประชุมเรื่อง พัฒนาการห้องสมุดในภาคใต้ของเอเชีย ณ กรุงเดลี ประเทศอินเดีย
ได้กล่าวถึง การให้บริการสำหรับเด็ก ไว้ว่า เพื่อก่อให้เกิดนิสัยรักการอ่าน และฝังแน่นไปตลอดชีวิต
ความเพลิดเพลินในมรดกทางวัฒนธรรม การพัฒนามาตรฐานของการอ่าน การมีรสนิยมและวิจารณ์
ในการอ่าน นับว่าเป็นบริการของห้องสมุดสำหรับพลเมืองในระบบประชาธิปไตย เพื่อให้บรรลุจุดมุ่ง
หมายนี้ จำเป็นต้องดูแลอย่างใกล้ชิด มีความกระตือรือร้น มีความร่วมมือกันทั้งในครอบครัว โรงเรียน
และห้องสมุดประชาชน^๓

002602

^๑ Harriet G. Long, Rich the Treasure: Public Library Service to Children (Chicago: American Library Association, 1953), p. 15.

^๒ Lionel R. McColvin, Public Library Services for Children (Paris: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, 1957), p. 19.

^๓ Unesco, Public Libraries for Asia, The Delhi Seminar Unesco Public Library Manuals, no. 7. (Paris: United Nations Educational Scientific and cultural Organization, 1956), p. 109.

โดโรธี เอ็ม โบรเดอริค (Dorothy M. Broderick) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ในการให้บริการสำหรับเด็กไว้ว่า เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจในการใช้ห้องสมุดมากขึ้นและพยายามให้เด็กได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในห้องสมุด^๑

สหพันธ์สากลแห่งสมาคมห้องสมุด (International Federation of Library Associations) ได้กล่าวถึง การให้บริการสำหรับเด็กในห้องสมุดประชาชนไว้ว่า การบริการแก่เด็กของห้องสมุดประชาชน มีหน้าที่ต้องจัดหาหนังสือและวัสดุอื่น ๆ สำหรับเด็กโดยเฉพาะและจัดสถานที่โดยเฉพาะ แผลงเด็กจะเป็นแหล่งกระตุ้นให้เด็ก เกิดนิสัยรักการอ่านและนิสัยการใช้ห้องสมุดเป็นประจำมาตั้งแต่เยาว์วัย และควรมีกิจกรรมหลายประเภทเพื่อให้เกิดความจรรโลงใจ^๒

สรุปได้ว่า การให้บริการสำหรับเด็ก หมายถึง การให้บริการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุที่ศึและเหมาะสมแก่เด็ก มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการอ่านและสถานที่โดย เฉพาะให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องสมุด มีบุคคลากรที่มีความรู้โดยเฉพาะในการให้บริการและทรัพยากรของห้องสมุด มีความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก เพื่อปรับปรุงงานห้องสมุดในชุมชนนั้นให้เจริญก้าวหน้า ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเกิดนิสัยรักการอ่านและการใช้ห้องสมุดไปตลอดชีวิต

มาตรฐานห้องสมุดประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสำหรับเด็ก

สหพันธ์สากลแห่งสมาคมห้องสมุด (International Federation of Library Associations) เรียกชื่อย่อว่า IFLA หรือเป็นที่รู้จักกันในภาษาฝรั่งเศสว่า Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires เรียกชื่อว่า FIAB มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๐๖ โดยมีการประชุม Congrès Internationale des Bibliothécaires et des Amis du Livre ขึ้นที่กรุงปราก (Prague) ประเทศเชกโกสโลวาเกีย และได้มีการเสนอแนะให้จัดตั้งองค์การสากลที่จะรวมเอาสมาคมห้องสมุดของชาติต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และอีก ๓ เดือน

^๑Dorothy M. Broderick, An Introduction to Children's Work in Public Libraries (New York: H.W. Wilson Co., 1971), p. 71.

^๒International Federation of Library Association, Section of Public Libraries, Standards for Public Libraries, p. 15.

ต่อมา ในการประชุมครบ ๔๐ ปีของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน ที่เมืองแอตแลนติก (Atlantic) ได้มีการเสนอแนะให้สมาคมห้องสมุดอเมริกันปรึกษากับสมาคมห้องสมุดอื่น ๆ ในเรื่องการจัดตั้งสมาคมห้องสมุดของชาติต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๒๗ ได้มีการประชุมถึงเรื่องการจัดตั้งสหพันธ์สากลแห่งสมาคมห้องสมุดในการประชุมของสมาคมห้องสมุดที่เมืองเอดินเบอระ (Edinburgh) ประเทศสกอตแลนด์ จึงกล่าวได้ว่า สหพันธ์นี้ เริ่มตั้งขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๒๗ โดยมีผู้แทนจาก ๑๕ ประเทศเข้าร่วมประชุม แต่ชื่อของสหพันธ์สากลแห่งสมาคมห้องสมุดเป็นที่ยอมรับ เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๒๙ ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี ในปัจจุบันมีสำนักงานอยู่ที่กรุงเฮก (Hague) ประเทศเนเธอร์แลนด์^๑

สหพันธ์สากลแห่งสมาคมห้องสมุด มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมความร่วมมือด้านบรรณารักษศาสตร์และบรรณานุกรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดมาตรฐานห้องสมุด งานวิจัยและส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างห้องสมุด สมาคมห้องสมุด ผู้รวบรวมจัดทำบรรณานุกรม และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของชาติต่าง ๆ^๒ ดังนั้น สหพันธ์จึงได้มอบให้แผนกห้องสมุดประชาชนของสหพันธ์จัดทำมาตรฐานสำหรับห้องสมุดประชาชน (Standards for Public Libraries) และพิมพ์ออกเผยแพร่เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๓ โดยมีความมุ่งหมายให้ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาที่ยังไม่มีมาตรฐานห้องสมุดของตนเองได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำมาตรฐานของประเทศนั้น ๆ

มาตรฐานในด้านทรัพยากรห้องสมุด

๑. หนังสือ

ในหน่วยบริการที่เล็กที่สุด อย่างน้อยที่สุดจะต้องหาหนังสือ ๓ เล่มต่อรายหัว แต่ถ้าจำนวนประชากรสูงขึ้น มาตรฐานทั่วไปคือ ๒ เล่มต่อรายหัว ตามมาตรฐานนี้กำหนดว่า หนึ่งในสามของจำนวนหนังสือทั้งหมดจะต้อง เป็นหนังสือสำหรับเด็กในกรณีที่จำนวนประชากรที่เป็นเด็กอยู่ในวัยตั้งแต่

---

^๑Margreet Wijnstroom, "International Federation of Library Association (IFLA)," Encyclopedia of Library and Information Science 12 (1974): 403.

^๒Ibid., p. 405.

เด็กเล็กจนถึง ๑๔ ปี มีจำนวนประมาณ ๒๕ ถึง ๓๐ % ของจำนวนประชากรทั้งหมด ถ้าสูงกว่า ๓๐ % จำนวนหนังสือสำหรับเด็กก็ต้องเพิ่มขึ้นอีก^๑

๒. หนังสืออ้างอิง

หนังสืออ้างอิงสำหรับเด็กจะต้องจัดหาไว้ในห้องสมุดด้วย ในขณะที่เด็กโตก็ควรได้ใช้หนังสืออ้างอิงของผู้ใหญ่ได้ด้วย^๒

๓. จำนวนหนังสือที่เพิ่มขึ้นต่อปี

ตามมาตรฐานกำหนดไว้ว่า ให้ห้องสมุดเพิ่มจำนวนหนังสืออย่างน้อยปีละ ๒๕๐ เล่มต่อประชากร ๑,๐๐๐ คนในทุกหน่วยบริหาร แต่ในบางประเทศโดยเฉพาะในหน่วยบริหารเล็ก ๆ ควรเพิ่ม ๓๐๐ เล่มต่อปี จำนวนหนังสือที่เพิ่มขึ้นนี้ หนึ่งในสามจะต้องเป็นหนังสือสำหรับเด็ก ถ้าประชากรที่เป็นเด็กมีประมาณ ๒๕-๓๐ % ของประชากรทั้งหมด ถ้าเป็นห้องสมุดที่ให้บริการประชากร ๕๐,๐๐๐ คน ควรมีหนังสือเพิ่มขึ้นประมาณปีละ ๑๐ %^๓

มาตรฐานสำหรับบุคคลบางจำพวก: เด็ก

๑. บริการห้องสมุดประชาชนจะต้องครอบคลุมถึงเด็กนับตั้งแต่วัยเยาว์ที่สุด จนกระทั่งถึง ๑๔ ขวบ ทั้งก่อนเข้าโรงเรียนและที่กำลังเรียนอยู่ หนังสือสำหรับเด็กจะต้องมีทั้งที่ให้อ่านเพื่อความเพลิดเพลินและที่ส่งเสริมจินตนาการ จึงต้องมีทั้งสารคดีและเรื่องอ่านเล่น รวมทั้งคำนิยามถึงเด็กที่มีสติปัญญาต่ำ ในชุมชนที่บริการห้องสมุดโรงเรียนมีไม่เพียงพอ แผนกหนังสือเด็กของห้องสมุดประชาชนจะต้องรับภาระหนัก มาตรฐานระบุว่า ควรมีห้องสมุดโรงเรียนแยกต่างหากและประสานงานกับห้องสมุดประชาชน

^๑International Federation of Library Association, Section of Public Libraries, Standards for Public Libraries, p. 24.

^๒Ibid., p. 25.

^๓Ibid., p. 26.

๒. โสตทัศนวัสดุเพื่อการศึกษามีคุณค่าอย่างยิ่งในการให้บริการแก่เด็กทั้งในด้านการใช้ภายในห้องสมุดและบริการยืมออกไปใช้ภายนอก โดยเฉพาะการใช้ฟิล์มสตริบและสไลด์จะเป็นสื่ออย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดความสนใจหนังสือ และใช้แผ่นเสียงกับเทปแม่เหล็กช่วยในการฟังคำพูดและดนตรี

๓. บุคคลากรในห้องสมุดสำหรับเด็กจะต้องมีความรู้ โดยเฉพาะเกี่ยวกับบริการและทรัพยากรห้องสมุดสำหรับเด็กตามความต้องการของเด็ก และจะต้องคำนึงถึงองค์การและสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้วย^๑

มาตรฐานสำหรับบุคคลากร

ในหน่วยบริหารที่มีประชากร ๓,๐๐๐ คน และหนังสือ ๔,๐๐๐ เล่ม และมีวารสารให้บริการทั้งผู้ใหญ่และเด็ก จะต้องมีบรรณารักษ์ที่มีวุฒิ ทำงานเต็มเวลา ๐ คน และมีเสมียนพนักงานช่วยงานอีกบ้าง อัตราส่วนของบรรณารักษ์ที่มีคุณวุฒิต่อจำนวนบุคคลากรทั้งหมดขั้นต่ำ ถ้าเป็นหน่วยมีสาขาห้องสมุดและหน่วยบริการเล็ก ๆ เป็นจำนวนมากก็ควรเป็น ๔๐ % ในหน่วยบริการที่มีประชากร ๑๐,๐๐๐ คน ในจำนวนบรรณารักษ์ทั้งหมดจะต้องมีบรรณารักษ์สำหรับแผนกหนังสือเด็ก ๑ คน^๒

มาตรฐานอาคารห้องสมุด

๑. เนื้อที่สำหรับให้บริการ

จะต้องพิจารณาถึง ๑) บริเวณที่ให้ยืมรวมเนื้อที่สำหรับหนังสือวัสดุอื่น ๆ และบริเวณจัดนิทรรศการ ๒) เนื้อที่สำหรับหนังสืออ้างอิงและสำหรับค้นคว้ารวมถึงเนื้อที่สำหรับเด็กทำการบ้าน ๓) เนื้อที่สำหรับใช้อุปกรณ์ที่คงดูแลและฟัง ๔) บริเวณสำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของห้องสมุด เช่น ชั่วโมงเล่านิทาน การจัดฉายภาพยนตร์ การเล่าเรื่องจากหนังสือและการแนะนำหนังสือ

เนื้อที่เหล่านี้ควรมีเนื้อที่ให้บริการสำหรับเด็ก แม้ว่า เป็นห้องสมุดเล็ก ๆ ก็ควรมีห้องโถงที่สามารถใช้จัดกิจกรรมได้ ห้องสมุดบางแห่งอาจเป็นแผนกเด็ก หรือห้องสมุดสำหรับเด็ก

^๑Ibid., pp. 30-31.

^๒Ibid., p. 36.

ซึ่งควรจะมีบริการจนถึงหลังเวลาโรงเรียนเลิก ๑-๒ ชั่วโมง และควรมีเนื้อที่ให้เพียงพอในการบริการเด็กในช่วงเวลาดังกล่าว และควรมีเนื้อที่สำหรับนักเรียนตามโรงเรียนมาใช้ห้องสมุดสำหรับเด็ก โดยไม่กระจัดกระจายไปตามส่วนต่าง ๆ ของห้องสมุด

เด็กเล็กส่วนมากไม่สามารถมาใช้ห้องสมุดตามลำพังได้ ดังนั้น แผนกบริการสำหรับเด็กและแผนกบริการสำหรับผู้ใหญ่ ควรจะอยู่ในอาคารเดียวกัน และไม่ควรมีแยกทางเข้าของห้องสมุด ควรเข้าประตูเดียวกันและไม่ควรมีสิ่งกีดขวางในการติดต่อกันระหว่างเด็กกับผู้ปกครองในห้องสมุด อย่างไรก็ตาม แม้จะมีห้องสมุดเพียงไม่กี่แห่งในเมืองใหญ่ ๆ ที่ต้องการแยกห้องสมุดสำหรับเด็กออกไปคนละอาคาร เพราะเด็กมีจำนวนมากเกินไปและไม่สามารถไปใช้ห้องสมุดประชาชนทั่ว ๆ ไปได้ การแยกบริเวณในการให้บริการสำหรับเด็กกับผู้ใหญ่จึงขึ้นกับสภาพแวดล้อมที่จำเป็น

๒. เนื้อที่สำหรับให้ยืมหนังสือ

ควรมีเนื้อที่ประมาณ ๑๔ ตารางเมตร (๑๖๑ ตารางฟุต) ต่อหนังสือทุก ๆ ๑,๐๐๐ เล่ม บนพื้นเปิด ความสูงของชั้นหนังสือบนที่งเปิดสำหรับเด็กควรสูงเพียง ๔ ชั้น และภายในเนื้อที่นี้จะรวมทั้งเนื้อที่สำหรับให้ยืมหนังสือของผู้ใหญ่ ที่จ่าย-รับหนังสือ ตู้บัตรรายการ ม้านั่ง และเนื้อที่สำหรับจัดนิทรรศการ

๓. เนื้อที่สำหรับศึกษาค้นคว้า

เนื้อที่สำหรับโต๊ะ เก้าอี้ ควรเพิ่มขึ้นตามเนื้อที่สำหรับให้ยืมหนังสือ เด็กโตส่วนมากต้องการเนื้อที่สำหรับทำการบ้านหรือ เพื่อศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง ควรอนุญาตให้ใช้ห้องอ้างอิงสำหรับเด็กโดยเฉพาะในแผนกเด็ก

๔. เนื้อที่สำหรับจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก

กิจกรรมบางอย่างที่จัดเป็นประจำ เช่น การเล่านิทาน การเล่าเรื่องจากหนังสือ อันเป็นบริการสำหรับเด็กที่ทุกห้องสมุดมีเนื้อที่ส่วนนี้ควรจะได้แบ่งให้เป็นสัดส่วน ไม่มีการรบกวนจากการทำงานของเจ้าหน้าที่และไม่รบกวนผู้อื่นในห้องสมุด กิจกรรมอื่น ๆ เช่น การแสดงบนเวที หรือการจัดฉายภาพยนตร์ จำเป็นต้องมีเครื่องฉาย ฉาก ก็อาจใช้สถานที่ในห้องประชุมได้ และควรเป็นบริเวณที่เด็ก

เข้าไปได้สะดวก ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กที่ต้องมีผู้ฟังหรือผู้ดูเป็นจำนวนมาก ควรมีเนื้อที่ในการจัดกิจกรรม ๑.๕ ตารางเมตร (๑๖ ตารางฟุต) ต่อ ๑ ที่นั่ง ถ้าจัดห้องเป็นสโมสรของเด็กโดยเฉพาะ ควรมีเนื้อที่ ๓ ตารางเมตร (๓๒ ตารางฟุต) ต่อ ๑ ที่นั่ง ห้องสำหรับเด็กควรจัดให้ดึงดูดความสนใจ และมีบรรยากาศเป็นกันเองที่สุด ควรจัดเด็กได้อย่างน้อย ๓๐ คนหรือ ๑ ห้องเรียน และถ้าเป็นไปได้ ควรจัดเด็กได้ถึง ๑๐๐ คน บริเวณสำหรับจัดนิทรรศการ ต้องเพิ่มเนื้อที่อีก ๑๐% ของแผนกบริการทั้งหมด ต้องจัดให้มีที่จัดเตรียมและเก็บวัสดุที่จัดแสดงอีกด้วย^๑

ขอบเขตการให้บริการและการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก

๑. การจัดชั่วโมงนิทาน (Story-hour)

จุดประสงค์ในการจัดชั่วโมงนิทาน

ฮาโรลด์ โจลลิฟ (Harold Jolliffe) กล่าวไว้ว่า เพื่อแนะนำหนังสือสำหรับเด็ก และเพื่อกระตุ้นให้เด็กรู้จักอ่านหนังสือด้วยตนเองตลอดไป^๒

เอฟฟี่ แอล เพาเวอร์ (Effie L. Power) กล่าวไว้ว่า เพื่อเผยแพร่วรรณกรรม ไปสู่เด็ก กระตุ้นให้เด็กอ่านหนังสือด้วยตนเอง^๓

จากการประชุมเรื่อง พัฒนาการห้องสมุดในภาคใต้ของเอเชีย ณ กรุงเดลี ประเทศ อินเดีย กล่าวไว้ว่า เพื่อกระตุ้นความคิดและจินตนาการของเด็ก ให้เด็กมีความต้องการที่จะอ่านด้วยตนเอง^๔

^๑ Ibid., pp. 47-50.

^๒ Harold Jolliffe, Public Library Extension Activities (London: Library Association, 1968), p. 244.

^๓ Power, Work with Children in Public Libraries, p. 100.

^๔ Unesco, Public Libraries for Asia, The Delhi Seminar, p. 113.

สรุป จุดประสงค์ของการจัดชั่วโมงนิทาน เพื่อแนะนำและเผยแพร่วรรณกรรมสำหรับเด็ก กระตุ้นความคิดและจินตนาการของเด็กให้รู้จักอ่านด้วยตนเอง

ความแตกต่างของการเล่านิทาน (Story-telling) และการจัดชั่วโมงนิทาน (Story-hour) คือ การเล่านิทานเป็นการเล่านิทานที่ผู้เล่านิทาน สามารถนำขึ้นมาเล่ากับใคร เวลาใด สถานที่ใดก็ได้ แต่ชั่วโมงนิทาน จะต้องจัดขึ้นในเวลาที่กำหนดไว้และแน่นอน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่รวมถึงการเล่านิทานและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กในห้องสมุด และการจัดนิทานจำเป็นต้องมีการวางแผนและมีหลักการบริหารงาน^๑

ซี เอส ฮัค และ ดี วาย กุห์น (C.S. Huck and D.Y. Kuhn) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดชั่วโมงนิทานเป็นเวลาที่เหมาะในการสร้างเสริมจินตนาการ ความสนใจ และพัฒนาคุณค่าของงานเขียน^๒

การเล่านิทาน

นิทานที่จะสามารถเล่าได้ดีและมีคุณค่าต้องประกอบด้วยกลวิธีทางการละคร หรือการประพันธ์หรือความสนุกสนาน รวมทั้งความสามารถของผู้เล่านิทาน ซึ่งแสดงออกในภาษาที่เหมาะสม สละสลวยและคงไว้ซึ่งศิลปะ นักเล่านิทานบางคนมีพรสวรรค์ในการเล่าโดยใช้เสียง การแสดงออก การกำหนดเวลา และแนวทางในการเล่านิทาน แม้ว่าการเล่านิทานจะเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการของห้องสมุด แต่ควรศึกษาความต้องการของชุมชน จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนงานในการเล่านิทาน ซึ่งอาจแบ่งได้ดังนี้

๑. ประเภทของผู้ฟัง

ห้องสมุดส่วนมากจะแบ่งประเภทของการเล่านิทานสำหรับผู้ฟัง ๒ ประเภทคือ สำหรับเด็กเล็กหรืออายุน้อยกว่าเขาเรียน และสำหรับเด็กโต

^๑ Kerstin I.B. Adenji, "Development of Story Hour Programmes in Nigeria," International Library Review 10 (January 1978): 93.

^๒ C.S. Huck and D.Y. Kuhn, Children's Literature in the Elementary School, 2d ed. (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1968), p. 659.

สำหรับเด็กเล็กหรือวัยก่อนเข้าเรียน (Preschool story hour)

ประมาณปี ค.ศ. ๑๙๕๐ ชั่วโมงนิทานสำหรับเด็กในวัยก่อนเข้าเรียน ซึ่งมีอายุระหว่าง ๓-๔ ขวบ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการสำหรับเด็กในหลาย ๆ ห้องสมุด เช่น ห้องสมุดประชาชนแห่งเมืองดีทรอยต์ (Detroit Public Library) ได้เริ่มกิจกรรมนี้ก่อนปี ค.ศ. ๑๙๓๕^๑ บริการสำหรับเด็กวัยนี้ จะมีห้องโดยเจตนาที่ไม่มีเสียงรบกวนหรือวุ่นวายจากการจราจรเพราะจะทำให้เด็กไม่มีสมาธิ มีสถานที่ที่เพียงพอและสะดวกสบายสำหรับเด็ก มีบริการดูแลเด็ก (Baby-sitting service) เพื่อเปิดโอกาสให้มารดาได้ออกไปปฏิบัติภาระกิจหรือมารดาที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาดูแลเด็ก

ห้องสมุดประชาชนอีสยอร์ก (East York Library) เมืองโทรอนโต (Toronto) ประเทศแคนาดา ได้จัดชั่วโมงเล่านิทานสำหรับเด็กวัยก่อนเข้าเรียนในภาคฤดูร้อน ก่อนที่เด็กจะเข้าโรงเรียนอนุบาลในตอนเปิดเทอมให้เด็กแต่งเครื่องแบบนักเรียนเข้าร่วมในกิจกรรมและผู้ปกครองจะดูแลเด็กให้อยู่รวมกันเป็นสังคมหนึ่ง นอกจากนี้ ห้องสมุดจะจัดฉายภาพยนตร์เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กเพื่อช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจการเลี้ยงดูเด็ก และจัดให้มีกลุ่มอภิปรายเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก^๒

บริการเล่าเรื่องจากหนังสือภาพ (Picture Book Program) เหมาะสำหรับเด็กในวัยเริ่มเรียนอายุประมาณ ๔-๗ ขวบ จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ (เกรด ๒)^๓ เหตุผลในการจัดกิจกรรมนี้เพราะ วัยนี้เพิ่งเริ่มหัดอ่าน กิจกรรมนี้จะช่วยให้เด็กอยากอ่านหนังสือมากขึ้น และ

^๑Elizabeth Henry Gross, Public Library Service to Children (Dobbs Ferry, N.Y.: Oceana Publication, 1967), p. 92.

^๒Anne Fleet, Children's Libraries (London: Andre Deutsch, 1973), p. 106.

^๓Broderick, An Introduction to Children's Work in Public Libraries, p. 75.

ให้เด็กอ่านหนังสือตลอดไป เพื่อกระตุ้นให้เห็นว่า หนังสือเป็นสิ่งที่น่าพิศวง สนุกสนาน ตื่นเต้น และได้พบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ^๑

แอนน์ ฟลีท (Anne Fleet) กล่าวว่า หนังสือภาพมีส่วนสำคัญในการเล่านิทาน สำหรับเด็กเล็กจะช่วยให้เด็กติดตามเหตุการณ์จากเรื่องที่เล่าได้ การเริ่มต้นเล่าเรื่องจะได้ผลดีถ้าเริ่มด้วยการละเล่นหรือโคลงกลอนสำหรับเด็ก มีโคลงสำหรับให้เด็กร้องหรือแสดงท่าทาง เพราะเด็กส่วนมากจะสนุกกับการได้ร้องเพลงและทำเสียงสัตว์ประเภทต่าง ๆ อย่างไรก็ตามเด็กในวัยนี้ไม่มีนิสัยชอบฟังนิทานทั้งที่บ้านและที่ห้องสมุด ดังนั้น บรรณารักษ์จะแนะนำหรือเลือกหนังสือนิทานให้เด็กยืมออกนอกห้องสมุด เพื่อให้ผู้ปกครองเล่าให้ฟังที่บ้าน^๒

สำหรับเด็กโต

นิทานที่เล่าจะเป็นนิทานประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ อันจัดว่า เป็นวรรณกรรมคลาสสิก เล่าในช่วงเวลาสั้น ๆ แต่ละตอนจะใช้เวลาคงที่ประมาณ ๓๐-๔๕ นาที เล่าต่อกันเป็นชุดๆ (Cycle story hour) เช่น วีรบุรุษกษัตริย์ ตำนานพระเจ้าอาร์เธอร์ เป็นต้น เหมาะสำหรับเด็กอายุ ๑๐ ขวบเป็นอย่างต่ำ นิทานประเภทนี้จะช่วยให้เด็กในวัยนี้ซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของวรรณกรรมเหล่านี้ โดยอาจหาอ่านเพิ่มเติมเองหรือบรรณารักษ์จะแนะนำให้อ่านเรื่องอื่น ๆ อีก^๓

๒. วิธีการเล่านิทาน

การเลือกเรื่องที่จะเล่านิทาน

นิทานพื้นเมือง (Folk tale) เป็นนิทานที่เล่าง่ายที่สุด เพราะนิทานเหล่านี้มีคุณสมบัติที่ดี กล่าวคือ ง่ายในรูปแบบ โครงเรื่อง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเต็มไปด้วยสุนทรียภาพ

^๑Sivulich Sandra, "Public Libraries and Early Childhood Education" PLA Newsletter 16 (Spring 1977): 4.

^๒Fleet, Children's Libraries, p. 105.

^๓Power, Work with Children in Public Libraries, pp. 99-100.

เด็กเล่านิทานสมัยแรก ๆ ใช้นิทานเก่า ๆ เล่าเรื่องเพื่อให้ง่ายในการเข้าใจถึงความเศร้า ความหวัง ความดี และความเลวของมนุษย์ ซึ่งเรียกกันว่า กระจกเงาของมนุษยชาติ

การเลือกเรื่องที่จะเล่า ควรเลือกเรื่องที่มีคุณค่าและมีลักษณะเด่น ลักษณะสนับสนุนตัวมันเองในการเล่าเรื่อง การเลือกเรื่องที่เหมาะสมกับผู้ฟังและโอกาส เช่น เด็กผู้ชายฟัง ผู้เล่าจะต้องเน้นการกระทำ แต่ถ้าเป็นการเล่าให้เด็กผู้หญิงฟัง ก็ต้องมีการพรรณนาโวหารให้มากขึ้น

คำแนะนำที่ง่ายที่สุด คือ ควรเลือกนิทานสำหรับเด็กอายุ ๘-๑๐ ขวบ ถ้าวิธีการนี้ไม่สะดวกควรเลือกนิทานซึ่งแตกต่างกันในด้านความยากง่าย ความน่าสนใจ และความยาวของเรื่องให้เหมาะสมกับอายุของเด็ก หลังจากการเลือกเรื่องแล้ว ควรเก็บข้อมูลของการเล่านิทานเกี่ยวกับวันที่เล่า จำนวนเด็กที่เข้าร่วมและการตอบสนองต่อการเล่านิทาน ควรเก็บไว้เพื่อป้องกันการเล่าซ้ำและจะได้ใช้เป็นแนวทางในการเลือกนิทานที่เด็กชอบ^๑

การหัดแปลงเนื้อเรื่อง

ต้องพิจารณาการเล่าเรื่องจะเป็นไปตามที่เขียนไว้หรือจำเป็นต้องมีการจัดเรียงเหตุการณ์ใหม่ มีการขยายหรือตัดตอน สำหรับนิทานพื้นเมืองไม่จำเป็นต้องมีการดัดแปลงเนื้อเรื่อง เพราะเป็นเรื่องที่คุ้นเคยกับเด็ก มีลักษณะเหมาะสมในการเล่าอยู่แล้ว เรื่องที่จัดเขียนใหม่มักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับมหากาพย์หรือวีรบุรุษ ควรมีการเล่าว่าจะเล่าตอนใดตอนหนึ่ง หรืออาจเป็นการขยายความเพื่อเพิ่มเติมเนื้อหา หรืออาจตัดตอนเมื่อไม่จำเป็นที่จะต้องเล่ารายละเอียดของนิทานยาว ๆ การตัดตอนจะตรงตามต้นฉบับเดิมมีผลคือ ทำให้ง่ายในการเล่า^๒

การเตรียมตัว

ควรมีการเขียนและศึกษาโครงเรื่อง จำให้ขึ้นใจสามารถสร้างจินตนาการได้ ควรสังเกตการใช้ถ้อยคำและการสนทนา โดยเฉพาะการเล่านิทานพื้นเมืองที่มีคำซ้ำหรือนิทานที่มีภาษาท้องถิ่น

^๑ Gross, Public Library Service to Children, pp. 94-96.

^๒ Power, Work with Children in Public Libraries, pp. 101-102.

สถานที่เล่านิทาน

อาจจัดในห้องจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ถ้าไม่มีห้องดังกล่าวอาจจัดในห้องอ่านหนังสือก็ได้ ผู้ฟังต้องมีที่นั่งสะดวกสบาย มองเห็นและได้ยินผู้เล่านิทานและผู้เล่านิทานก็สามารถมองเห็นผู้ฟังได้เช่นกัน การจัดที่นั่งในการเล่านิทานควรเป็นรูปโค้งหรือรูปครึ่งวงกลม อุกรณ์ในการเล่านิทานควรจัดเตรียมโต๊ะที่มีลักษณะสวยงาม มีดอกไม้ประดับ เลือกหนังสือที่น่าสนใจไว้แสดงประมาณ ๔-๕ เล่ม อาจจัดเตียงสำหรับการเล่าเพื่อทำให้เกิดบรรยากาศอบอุ่นและดูศักดิ์สิทธิ์^๑

การจัดชั่วโมงนิทานนี้ นอกจากการจัดในห้องสมุดแล้ว การจัดชั่วโมงนิทานนอกสถานที่ ตามสวนสาธารณะ หรือจัดรายการทางโทรทัศน์กำลังเป็นที่นิยมกันมาก เช่น ห้องสมุดประชาชนโรเชสเตอร์ (Rochester Public Library) ในรัฐมินิโซต้า (Minnesota) ได้จัดชั่วโมงนิทานในสวนสาธารณะ (Storyhour in the Park) โดยจัดเป็นห้องสมุดเคลื่อนที่ หยุดตามสนามเด็กเล่นและตามสวนสาธารณะต่าง ๆ เพื่อเล่านิทานแก่เด็ก^๒ และที่ห้องสมุดประชาชนแอสวิลล์ (Asheville Public Library) ในรัฐนอร์ทแคโรไลน่า ได้จัดชั่วโมงนิทานสำหรับเด็กทางโทรทัศน์เดือนละครั้งโดยจัดเป็นเทปโทรทัศน์ ประมาณ ๔-๕ ตอนจบ และเป็นที่นิยมกันมาก^๓

จากการสำรวจเกี่ยวกับการอ่านและการดูโทรทัศน์ของเด็กอายุ ๖ และ ๗ ขวบในเมืองลีด (Leed) ประเทศอังกฤษ พบว่า หลังการจัดเล่านิทานทางโทรทัศน์ เด็กจะหาหนังสืออ่านเพิ่มเติมอีก และพบว่า นอกจากเด็กจะหาซื้ออ่านเองแล้ว เด็กจะหาอ่านในห้องสมุดประชาชน^๔

^๑Broderick, An Introduction to Children's work in Public Libraries, p. 77.

^๒Phillis M. Wilson, "Planning for Children," American Library 6 (January 1975): 7.

^๓James W. Brown, "Television in Local Libraries," Wilson Library Bulletin 51 (November 1976): 235.

^๔Penelop Jenkins, "Children's Reading and Children's Television: a Survey of 6 and 7 Year-Old Children in Leed," Journal of Librarianship 3 (April 1971): 143.

๒. การเล่าเรื่องจากหนังสือ (Book talks)

มีจุดประสงค์เพื่อ

๑. สร้างความกระตือรือร้นในสาขาวิชา
๒. เสนอการเลือกหนังสือที่ได้มาตรฐานของห้องสมุด
๓. เสนอแนะทรัพยากรห้องสมุด เพื่อการใช้ประโยชน์ของเด็ก^๑

การเล่าเรื่องจากหนังสือ ก่อนอื่นต้องศึกษาความสนใจของเด็ก ดังต่อไปนี้

๑. เด็กวัย ๔-๑๒ ขวบ เป็นวัยที่เริ่มสนใจสิ่งแปลกใหม่ ดังนั้น การเล่าเรื่องจากหนังสือควรมีหนังสือหลาย ๆ ประเภท
๒. การเลือกหนังสืออย่างกำหนดลงไปแน่นอน แม้ว่าจะมีการเลือกโดยดูจากระดับชั้นการศึกษาหรือระดับการอ่าน แต่ควรจำไว้ว่า ความสามารถทางการอ่านย่อมมีการเปลี่ยนแปลงได้
๓. เด็กจะมีความกระตือรือร้นผิดธรรมดา เด็กบางคนจะชอบเรื่องเพื่อฝัน มหัศจรรย์ หรือนวนิยาย ดังนั้น จึงควรให้มีหนังสือทุก ๆ ประเภทรวมไว้
๔. ควรคำนึงว่าหนังสือที่มีประโยชน์ สามารถกระตุ้นและทำให้เด็กสนใจได้

วิธีการเล่าเรื่องจากหนังสือ

๑. ต้องเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่าเรื่อง อาจเป็นหนังสือหรือใบพิมพ์ปกหนังสือของทุก ๆ เล่มที่จะเล่า
๒. ผู้เล่าต้องมีความกระตือรือร้น ขณะเล่าเรื่องจากหนังสือ
๓. ควรจดบันทึกและทำเครื่องหมายเพื่อสะดวกแก่ผู้เล่าเอง
๔. ควรเป็นตัวของตัวเอง ไม่จำเป็นต้องจำให้ได้หมด แต่มีวิธีการดำเนินเรื่อง
๕. การออกเสียงชื่อเรื่อง และชื่อผู้แต่งให้ชัดเจน พยายามยกหนังสือหรือใบพิมพ์ปกหนังสือให้ทุก ๆ คนเห็น

---

^๑Power, Work with Children in Public Libraries, p. 107.

๖. ให้เด็กเขียนรายชื่อหนังสือที่ตนต้องการจะอ่านและผู้เล่าจะนำรายชื่อไปให้ห้องสมุด
๗. ผู้เล่าควรมีการทบทวนหนังสือในแต่ละสาขาที่ล้มเหลวในการเล่าเรื่องจากหนังสือ^๑

๓. โครงการอ่านหนังสือในภาคฤดูร้อน (Summer Reading Programs)

โครงการอ่านหนังสือในภาคฤดูร้อน เป็นกิจกรรมที่มีส่วนในการกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ การอ่านมากขึ้น หรือได้รับความช่วยเหลือจากบรรณารักษ์ แนะนำการอ่าน เมื่อภาคฤดูร้อนสิ้นสุดลง เด็ก ๆ ควรจะได้รับประสบการณ์ที่ทักษะในการอ่านมากขึ้น^๒ เด็กจะได้รับความสนุกสนานในกิจกรรมในช่วงหยุดเรียน กิจกรรมจะช่วยดึงเด็กมาสู่การอ่าน โดยการจัดเกมส์แข่งขันกัน เด็กที่อ่านหนังสือได้จำนวนมาก จะเป็นผู้นชนะในเกมส์นั้น การอ่านจะช่วยพัฒนาให้เด็กก้าวหน้า บรรณารักษ์จะให้เด็กเลือกหนังสืออ่านในประเภทต่าง ๆ เช่น ประเภทนิทานพื้นเมือง ประวัติศาสตร์ กวีนิพนธ์ การท่องเที่ยว วิทยาศาสตร์และ นวนิยาย วิธีนี้จะช่วยให้เด็กได้รู้จักหนังสือหลายประเภทและทำให้เด็กพบขอบเขตวิชาความรู้ใหม่ ๆ และได้ประสบการณ์ใหม่ บรรณารักษ์จะเก็บรายชื่อหนังสือที่เด็กอ่านรวมทั้งรวบรวมความคิดเห็นของเด็กเกี่ยวกับหนังสือไว้ บรรณารักษ์จะสนับสนุนให้เด็กแสดงความคิดเห็นต่อหนังสือ เพื่อเป็นประโยชน์ในการเลือกหนังสือที่จะเป็นที่ถูกใจของเด็กและสามารถให้ความรู้ในสิ่งที่เด็กสนใจ^๓

โรงเรียนจะมีส่วนสนับสนุนโครงการอ่านหนังสือในฤดูร้อนได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถให้ความช่วยเหลือเด็กที่เรียนรู้ได้ช้า ห้องสมุดจะออกไปรับรองให้กับเด็กที่อ่านหนังสือมาก เพื่อเป็นการยอมรับความสามารถและสนับสนุนเด็กอื่น ๆ ให้ตระหนักว่า การอ่านหนังสือในภาคฤดูร้อนเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เด็กที่เป็อการอ่านหนังสือเกี่ยวกับ เรื่องปัจจุบัน บรรณารักษ์จะแนะนำให้อ่านหนังสือนวนิยาย

^๑Nettie Peltzman, "Children's Book Talk," Wilson Library Bulletin 35 (November 1960): 246-247.

^๒
^๓Gross, Children's Service in Public Libraries: Organization and Administration, p. 81.

^๓Mary Aikan, "For All Around Good Times: Summer Programs for Children at the Greenville County Library," PLA Newsletter 16 (Spring 1977): 9.

ประวัติศาสตร์ ในตอนปิดเทอมจะเป็นเวลาที่เด็กว่างสามารถอ่านเรื่องยาวได้ตามสบาย และห้องสมุดควรเป็นสถานพักผ่อนที่ดีที่สุดในฤดูร้อน ในภาคฤดูร้อนจะเป็นเวลาที่สร้างความสัมพันธ์กับเด็กได้ดี การเปิดโอกาสให้เด็กได้พูด มีเสรีภาพในการอภิปราย แสดงความคิด จะมีความหมายสำหรับเด็กมาก นอกจากนี้ บรรณารักษ์อาจจัดให้มีกลุ่มอ่านบทประพันธ์และวรรณคดี อภิปรายหรือเขียนบทกวีนิพนธ์^๑

ที่ห้องสมุดประชาชน ฮาร์ฟอร์ด (Harford County Library) แห่งเมือง เบล แอร์ (Bel Air) ในรัฐแมริแลนด์ (Maryland) ในทุก ๆ ฤดูร้อนได้จัดโครงการอ่านหนังสือภาคฤดูร้อน แนวการจัดจะเป็นการนำทางแบบใหม่ เช่น การสอนให้เด็กทำฟิล์มสตริปและบันทึกคำบรรยายลงในเทปด้วยตนเอง มีการจัดปิกนิกไปตามที่ต่าง ๆ การสอนการเล่นเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ ชุดวันของเล่น (Day Toy) โดยเด็กนำของเล่นมาแลกเปลี่ยนกัน โดยนำของเล่นของตนมาเปลี่ยนเป็นรูปของไปแลกของเล่นใหม่^๒

๔. การตั้งชมรม

ชมรมต่าง ๆ จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของห้องสมุดและเด็กได้ปฏิบัติตนเหมือนอยู่ในที่ประชุมที่สามารถอภิปรายได้ ชมรมต่าง ๆ จะช่วยให้มีการพบปะกันเป็นประจำในห้องสมุด โดยบรรณารักษ์เป็นผู้จัดหาชมรมจะช่วยให้เด็กเข้าใช้ห้องสมุดและได้อบรมเด็กให้รู้คุณค่าของหนังสือที่มีประโยชน์ต่องานอดิเรกหรือการอ่านทั่ว ๆ ไป บางชมรมมีหัวข้อที่น่าสนใจพิเศษ เช่น ชมรมห้องสมุด ชมรมนักอ่าน ชมรมนักสะสมแสตมป์ ชมรมนักเก็บแมลงประเภทต่าง ๆ เป็นต้น^๓

^๑ Gross, Public Library Service to Children, pp. ๑๑-100.

^๒ Ruby Starr, "U-Film Clubs and a Summer Reading Program, "Top of the News 33 (Fall 1976): 83-85.

^๓ Stella Pinches, Library Work with Young People. an Examination Guidebook (London: Clive Bingley, 1966), p. 62.

ชมรมห้องสมุด (Library Clubs)

มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวมกลุ่มของเด็กที่มีความสนใจในงานอดิเรกเดียวกัน เพื่อให้เด็กได้แลกเปลี่ยนความคิด และควรมีการกระตุ้นให้เด็กเกิดนิสัยที่ดีในการปฏิบัติตนต่อสังคม

ชมรมนักอ่าน (Reading Clubs)

เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กโต เพื่อส่งเสริมการอ่านอย่างกว้างขวาง กระตุ้นให้นักอ่านได้รับความสนุกสนานในบางตอนของหนังสือที่เกี่ยวกับงานอดิเรก และความสนใจของเด็ก มีการจัดกลุ่มอภิปรายของเด็ก เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือและบริการของห้องสมุด มีการจัดกลุ่มอ่านกวีนิพนธ์สั้นฟัง เพื่อยกระดับความสนใจและรสนิยมของการอ่าน ชมรมนักอ่านมีส่วนคล้ายคลึงกับโครงการนักอ่านภาคฤดูร้อน แต่มีระยะเวลาสั้นกว่า^๑

๔. การแสดงหุ่น (Puppet show)

การแสดงหุ่น เป็นที่รับรองกันว่าเป็นกิจกรรมที่ต้อใจเด็ก และได้ผลในการส่งเสริมการอ่าน สามารถชักชวนเด็กให้รู้จักหนังสือในห้องสมุดมากขึ้น เพราะเด็กมาดูการแสดงหุ่นที่ห้องสมุดนั่นเอง การแสดงหุ่น อาจใช้ในการเริ่มต้นในการจัดชั่วโมงนิทาน หรือประกอบการเล่านิทานหรือจัดแสดงตลอดเรื่อง ห้องสมุดอาจจัดการแสดงหุ่นโดยนำมาจากที่อื่น เพื่อมาแสดงให้เด็กชม หรือการทำหุ่นจัดแสดงเอง และเขียนบทละครหุ่นเอง แต่การแสดงหุ่นเหมาะกับผู้ดูแลเด็ก ๆ ประมาณ ๑๐-๓๐ คน เพราะมีเวทีขนาดย่อมพอเหมาะกับหุ่นเท่านั้น^๒

การแสดงหุ่น จะต้องประกอบด้วย ตัวหุ่น เวที และคนเชิดหุ่น ใช้เพลงประกอบบ้าง หุ่นมีหลายชนิด ได้แก่

^๑Gross, Children's Service in Public Libraries: Organization and Administration, p. 81.

^๒Diana Young, "People, Puppets, and You," Top of the News 31 (January 1975): 218-219.

๑. หุ่นชักโยหรือหุ่นชักค้าย เชือกและไม้ (Marionnett) ลักษณะส่วนใหญ่จะต้องมีชิ้น - ส่วนร่างกายแต่ละชิ้นส่วนจะต่อกันโดยสามารถเคลื่อนไหวได้ หุ่นอาจสร้างให้ขยับตาและปากได้ด้วย^๑

๒. หุ่นมือ (Hand Puppet) ทำด้วยถุงมือ ใช้นิ้วมือของผู้เชิดสอดเข้าไปเพื่อให้หุ่นแสดง ตามบทบาท หัวหุ่นและมือหุ่นควรทำด้วยวัสดุที่มีน้ำหนักน้อย เช่น กระดาษ หรือโฟม ตัวหุ่นทำด้วยผ้า เย็บ ติดกับคอและข้อมือของหุ่น^๒

๓. หุ่นมีพเพต (Muppets) ปรากฏในรายการเซซามี่ สตรีท (Sesame Street) อัน เป็นรายการโทรทัศน์ที่การแพร่กระจายทางสถานีโทรทัศน์ทั่วประเทศอเมริกาและในต่างประเทศ หุ่นมีพเพตแบ่งได้อีก ๓ ประเภท คือ หุ่นเชิดกนเดี่ยวที่ผู้เชิดใช้มือขวาเข้าไปในหัวหุ่นทำให้เคลื่อนไหว ได้ หุ่นแบบเชิดสองคน โดยคนหนึ่งเชิดหัวอีกคนหนึ่งเชิดแขนของหุ่นตัวเดียวกัน ส่วนแบบที่สาม ใช้ คนเข้าไปในตัวหุ่น^๓

ตัวอย่าง การแสดงหุ่นที่ห้องสมุดประชาชน คยาโฮกา (Cuyahoga County Public Library) ในเมืองคลีฟแลนด์ (Cleveland) รัฐโอไฮโอ (Ohio) บรรณารักษ์สำหรับเด็กของ ห้องสมุดประชาชนแห่งนี้ มีความสามารถมากในการสร้างหุ่น เขียนบทละครหุ่น และแสดงหุ่นเอง ห้องสมุดแห่งนี้มีการแสดงหุ่นซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมมาก ห้องสมุดแห่งนี้มีศูนย์หุ่น (Puppet Centre) โดยมีบรรณารักษ์ สำหรับเด็กคนเดียวกันนี้เป็นผู้อำนวยการ และศูนย์นี้มีการเก็บหุ่นไว้ใน กล่องไฟเบอร์ พร้อมที่จะแสดงและบริการให้ยืมด้วย^๔

^๑ Waldo S. Lanchester, Hand Puppets and String Puppets (Leicester: Dryad Press, 1960), p. 13.

^๒ Ibid., p. 27.

^๓ "หลังจากการเชิดหุ่น," ทีวีสีช่อง ๓ ๓ (ธันวาคม ๒๕๒๐): ๑๐๓-๑๐๔.

^๔ Maggie Duff, "Puppets, Anyone?," Top of the News 33 (Summer 1977): 374-375.

๖. การแสดงละคร (Theater)

กิจกรรมการแสดงละคร มีจุดมุ่งหมายในการจัดคนออกจากเพื่อความเพลิดเพลินแล้ว ยังเพื่อส่งเสริมการใช้ห้องสมุดและการอ่านหนังสือ ส่งเสริมศิลปะการแสดง ส่งเสริมให้ผู้ใช้ห้องสมุดที่มีความสามารถเฉพาะได้แสดงออก เช่น การเขียนบทการแสดงบนเวที หรือแสดงด้วยตนเอง

ในประเทศสวีเดน ที่กรุงสต็อกโฮล์ม การแสดงของเด็กในท้องสมุดประชาชนได้พัฒนามาจากการจัดชั่วโมงนิทาน ด้วยความช่วยเหลือจากเงินภายในท้องถิ่น และบรรณารักษ์ในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำ เด็กจะมีความภูมิใจมากถ้าได้แสดงละคร หรือเขียนบทการแสดงด้วยตนเองหรือให้ความสนใจเป็นพิเศษ ถ้าเป็นการจัดทำละครโดยเด็กด้วยกันเอง เช่น ห้องสมุดประชาชนโทรอนโต (Toronto Public Library) มี Boys and Girls House of the Public Libraries มีโรงละครสำหรับเด็กจะจัดการแสดงละครเองทั้งหมด^๑ และที่ห้องสมุดประชาชนลอสแอนเจลิส (Los Angeles Public Library) มีการจัดการแสดงละครสำหรับเด็กขึ้นที่ Children's Dinner Theater โดยให้ผู้ชมนำอาหารกลางวันมาเอง แต่บริการน้ำผลไม้คั้นโดยไม่คิดมูลค่า แต่ผู้ใหญ่ที่มาชมจะต้องมีเด็กมาด้วยอย่างน้อย ๑ คน ปรากฏว่า มีผู้ให้ความสนใจมาก นอกจากจะให้ความเพลิดเพลินแล้ว ยังเป็นการชักชวนผู้เข้าใช้ห้องสมุดไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่และเด็ก^๒

๗. การวาดภาพหรือระบายสี (Painting and Illustration)

การวาดภาพหรือระบายสีในห้องสมุด มีจุดประสงค์เพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และได้สร้างเสริมจินตนาการ การวาดภาพหรือระบายสี อาจจัดควบคู่ไปกับการจัดชั่วโมงนิทาน หรือจัดขึ้นเพื่อให้เด็กเรียนวาดภาพโดยมีครูประจำสอนตามเวลาที่กำหนดไว้^๓ เช่น ห้องสมุดเยาวชนนานาชาติ

^๑ Power, Work with Children in Public Libraries. pp. 106-107.

^๒ "For Kids & YA's: Theater, Poetry, & Games," Library Journal 102 (1 May 1977): 976.

^๓ Fleet, Children's Libraries, p. 113.

(The International Youth Library) เมืองมิวนิค (Munich) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มีห้องศิลปะ เป็นห้องสำหรับวาดภาพ โดยมีครูวาดเขียนประจำห้องนี้ ๒ คน ทุกวันตั้งแต่เวลาบ่าย ๓ โมง เป็นต้นไป เด็กจะมาห้องนี้เพื่อวาดภาพ เด็กจะได้รับแจกกระดาษและสี กระดาษแผ่นใหญ่มากต้องปูไว้บนพื้นห้องให้เด็กนอนหงายขาชิดเขียน สำหรับเด็กโตจะให้วาดภาพตามที่ครูกำหนด เป็นบริการที่ช่วยให้เด็กได้ใช้จินตนาการในการวาดภาพและได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วย ผลงานชิ้นเด่น ๆ ของเด็กจะได้รับเกียรติติดแสดงไว้ที่ผนังห้องใกล้เคียงกับทางเข้าห้องสมุด^๑

๘. การจัดฉายภาพยนตร์ (Film show)

การจัดฉายภาพยนตร์ เป็นกิจกรรมที่เรียกร้องความสนใจจากเด็กได้มาก และถ้าภาพยนตร์นั้น เป็นเรื่องตรงตามเนื้อเรื่องของหนังสือที่มีในห้องสมุดยิ่งจะเป็นผลดี^๒ การจัดฉายภาพยนตร์มีประโยชน์มากในการส่งเสริมการใช้ห้องสมุด เป็นวัสดุการสอนที่ให้ทั้งความเพลิดเพลิน และเป็นกิจกรรมที่ยกระดับการให้บริการของห้องสมุดเป็นอย่างดี ถ้าเป็นภาพยนตร์ที่สร้างจากหนังสือ หลังจากนั้นอาจจัดให้มีการอภิปราย เปรียบเทียบระหว่างหนังสือกับภาพยนตร์ ซึ่งเหมาะสมสำหรับเด็กโต

ในประเทศออสเตรเลีย มีบริษัทที่จัดทำภาพยนตร์สำหรับห้องสมุดโดยเฉพาะ เช่น Education Film Library และ Documentary Film Library รับจัดทำภาพยนตร์ขนาด ๑๖ มม. เช่น การปฐมนิเทศห้องสมุด เป็นต้น^๓

ข้อควรคำนึง เกี่ยวกับการจัดฉายภาพยนตร์

๑. ภาพยนตร์ควรเกี่ยวข้องกับหนังสือในห้องสมุด จำเป็นต้องรู้วิธีการเลือกภาพยนตร์ โดยคำนึงถึงกฎหมายด้วย

^๑กลุ่มจิตต์ ปลายเวช, "ห้องสมุดเยาวชนนานาชาติ," วารสารห้องสมุด ๑๘ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๐๗): ๑๑๑-๑๑๒.

^๒Fleet, Children's Libraries, p. 119.

^๓A.P. Holloway, "Getting into Films," Australian Library Journal 25 (August 1976): 252-254.

๒. การจัดฉายภาพยนตร์ทุกเรื่องต้องมีการวางนโยบายไว้ก่อน อาจรวมรายชื่อภาพยนตร์หรือจัดรายการภาพยนตร์ให้เห็นอย่างเป็นทางการ

๓. อุปกรณ์ในการฉายภาพยนตร์ต้องมีคุณภาพดี เพราะเด็กคุ้นเคยกับการดูภาพยนตร์ตามโรงภาพยนตร์ใหญ่ ๆ ไม่ควรทำให้เด็กเห็นว่า การจัดฉายภาพยนตร์มีคุณภาพต่ำ นอกจากนี้ ควรแสดงให้เห็นถึงศิลปการแสดงที่ดี เช่น แสงและแผ่นเสียงประกอบกัน

๔. ห้องเก็บฟิล์มควรมีการระมัดระวัง เพื่อให้ปลอดภัยโดยศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องที่จำเป็นและควรจะได้รับความเห็นชอบจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์สำหรับเด็ก^๑

๔. การจัดนิทรรศการ (Exhibition and Display)

การจัดนิทรรศการในห้องสมุด เพื่อแสดงให้เห็นผู้ใช้ทราบบริการและวัสดุอุปกรณ์ในห้องสมุด เพื่อชักจูงให้ผู้ใช้สนใจในการอ่านหนังสือในห้องสมุดเพิ่มมากขึ้น การจัดนิทรรศการควรจัดตามความสนใจของเด็กหรือสภาพในห้องถิ่น เช่น การจัดนิทรรศการแสดงปี ธรรมชาติศึกษา หุ่น เรือและทะเล หรือนิทรรศการเนื่องในโอกาสสำคัญของปี เช่น วันคริสต์มาส เทศกาลกีฬาต่าง ๆ บรรณารักษ์สำหรับเด็กจำเป็นต้องศึกษาถึงวันสำคัญตามโอกาสต่าง ๆ ของท้องถิ่นนั้น เพื่อประโยชน์ต่อการจัดนิทรรศการ^๒

แบบการจัดนิทรรศการ อาจเป็นป้ายประกาศ ภาพโฆษณา ป้ายนิทรรศการ หรือตู้จัดนิทรรศการ อาจจัดตั้งในและนอกสถานที่ และมีการจัดนิทรรศการเคลื่อนที่ (Travelling Display) โดยเคลื่อนที่ไปตามที่ต่าง ๆ เช่น ตามห้องสมุดสาขา ห้องสมุดโรงเรียน ชมรมหรือสโมสรต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ที่เมืองควิวซ์เบอร์รี่ (Dewsbury) ประเทศอังกฤษ ได้จัดนิทรรศการเคลื่อนที่ เคลื่อนที่ไปตามโรงเรียนต่าง ๆ ในท้องถิ่น โดยการนำของบรรณารักษ์ โดยให้เด็กชมนิทรรศการเป็นห้องเรียน หรือในเวลาทานอาหารกลางวัน^๓

^๑ Jolliffe, Public Library Extension Activities, pp. 242-243.

^๒ Betty Rice, Public Relations for Public Libraries (New York: H.W. Wilson Co., 1972), p. 90.

^๓ Jolliffe, Public Library Extension Activities, p. 238.

ห้องสมุดเยาวชนนานาชาติ (The International Youth Library) เมืองมิวนิค (Munich) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ได้จัดงานนิทรรศการหนังสือเด็กนานาชาติ (International children & book exhibits) เป็นบริการที่จัดขึ้นเป็นประจำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงหนังสือเด็ก ที่จัดพิมพ์ขึ้นโดยสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ทั่วโลกหรือเฉพาะชาติใดชาติหนึ่ง หรือหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง อาจเป็นนิทรรศการหนังสือเด็กที่ดีที่สุดของต่างประเทศ นิทรรศการผลงานของนักเขียนหรือนักวาดภาพที่มีชื่อเสียงของชาติต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่ผู้ใช้ห้องสมุด^๑

๑๐. งานสัปดาห์หนังสือสำหรับเด็ก (Children's Book Week)

งานสัปดาห์หนังสือโดยทั่วไปจะจัดโดยบรรณารักษ์ ร่วมมือกับผู้จำหน่ายหนังสือและผู้ผลิต มีการจัดนิทรรศการและอภิปราย โดยมีจุดประสงค์ที่จะกระตุ้นให้เกิดความสนใจในหนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเด็ก ในสหรัฐอเมริกา มักจะจัดสัปดาห์หนังสือในเดือนพฤศจิกายน ตัวอย่างเช่น สัปดาห์หนังสือศาสนา เป็นต้น ความคิดในการจัดสัปดาห์หนังสือเด็กมีกำเนิดมาโดย Franklin K. Mathews ซึ่งเป็นหัวหน้าบรรณารักษ์ของชุมนุมลูกเสือของสหรัฐอเมริกา โดยได้รับความร่วมมือจาก Frederick G. Melcher ประธานบริษัท R.R. Bowker ร่วมมือกันในการจัดงานสัปดาห์หนังสือสำหรับเด็กขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๐๙ ซึ่งนับว่าเป็นงานสัปดาห์หนังสือสำหรับเด็กเป็นครั้งแรก โดยมีความร่วมมือกันระหว่างผู้จำหน่ายหนังสือและบรรณารักษ์^๒

งานสัปดาห์หนังสือสำหรับเด็ก เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเสนอหนังสือสำหรับเด็ก กิจกรรมอื่น ๆ ที่จัดในงานนี้จะเป็นกิจกรรมเกี่ยวข้อกับการอ่านของเด็ก งานอดิเรก การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ที่สำคัญคือ การจัดนิทรรศการหนังสือ ให้มีชีวิตชีวาสวยงาม ให้ทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลิน ควรใช้อุปกรณ์ด้านโสตทัศนวัสดุช่วย เช่น ภาพยนตร์ ฟิล์มสตริป หรือ แสง สี ประกอบนอกจากนี้ งานสัปดาห์

---

^๑Hamish Fotheringham, "International Youth Library," Unesco Bulletin for Libraries 21 (January-February 1967): 34.

^๒Leonard Montague Harrod, The Librarians' Glossary of Terms Used in Librarianship, Documentation and the Book Crafts and Reference Book, 4th rev. ed. (London: Andre Deutsch, 1977), p. 131.

หนังสือควรจัดเพื่อให้ผู้ปกครองได้ตระหนักถึงคุณค่าของหนังสือและการอ่านสำหรับเด็กด้วย ในโอกาสนี้ ควรจัดให้มีการประกวดเรื่องสั้น การแต่งโคลง การวาดภาพตัวละคร การออกแบบปกหุ้มหนังสือ วาดภาพหรือระบายสี อาจจัดนิทรรศการผลงานของเด็กในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อที่เด็กจะได้ชวนเพื่อนหรือผู้ปกครองมาชมด้วย^๑

๑๑. การสอนวิธีใช้ห้องสมุด (Instruction of Library Use)

จุดประสงค์ของการสอนวิธีใช้ห้องสมุดคือ เพื่อยกระดับการเข้าถึงหนังสือ เพิ่มพูนการบริการตอบคำถามของห้องสมุด ให้เด็กรู้จักหนังสือมากขึ้นและเพิ่มความสนใจในการอ่าน

เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ อาจ จัดทำได้โดย

๑. การสอนวิธีใช้ห้องสมุดอย่างเป็นทางการสำหรับเด็ก โดยอาจจัดในห้องจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ในห้องสมุดหรือในชั้นเรียน

๒. การปฐมนิเทศห้องสมุดโดยโรงเรียนต่าง ๆ ในช่วงเวลาเรียน ซึ่งเป็นความร่วมมืออย่างหนึ่งระหว่างห้องสมุดประชาชนกับห้องสมุดโรงเรียน

การสอนวิธีใช้ห้องสมุด ควรจัดให้เด็กรู้จักกับงานด้านบริการตอบคำถาม รู้จักสารานุกรม หนังสือคู่มือสาขาวิชาต่าง ๆ การจัดหมู่ การจัดเรียงหนังสือ การใช้บัตรรายการ ศึกษารักษาหนังสือ การใช้หนังสือเพื่อการอ่านทั่วไป และเพื่องานค้นคว้า

ตัวอย่างการสอนให้เด็กรู้จักรักษาหนังสือ สอนให้เด็ก เปิด-ปิด หนังสือให้ถูกวิธี ห้ามขว้างหนังสือ หรือพับหน้าโคของหนังสือ หรือทำเครื่องหมายใด ๆ บนหนังสือ นอกจากนี้ ควรได้รับการสอนวิธีป้องกัน รักษาหนังสือในห้องสมุดจากธรรมชาติ

ตัวอย่างการสอนวิธีใช้บัตรรายการ ควรมีการสอนไม่ว่าเป็นกลุ่มหรือเดี่ยว ห้องสมุดบางแห่งจะจัดพิมพ์คำอธิบายวิธีใช้หรือวาดภาพเขียนคำอธิบาย เพื่อดึงดูดวิธีใช้บัตรรายการที่เป็นรูปภาพจะดึงดูดความสนใจเด็กได้มากในการใช้บัตรรายการ^๒

^๑Jolliffe, Public Library Extension Activities, p. 239.

^๒

Power, Work with Children in Public Libraries . pp. 109-111.

๑๒. การผลิตสิ่งพิมพ์ (Publication)

ห้องสมุดประชาชนในประเทศต่าง ๆ จะผลิตสิ่งพิมพ์และออกแบบเฉพาะสำหรับเด็ก เช่น รายชื่อหนังสือในการอ่านทั้งเฉพาะสาขาวิชาและวิชาทั่ว ๆ ไป การออกวารสาร การจัดทำคู่มือในการให้บริการและการจัดกิจกรรม และการจัดทำหนังสือบรรจุเรื่องเบ็ดเตล็ดสำหรับเด็ก โดยมีการวางรูปแบบ และการกำหนดชื่อเรื่อง เป็นจุดเด่นที่สำคัญ มีบรรณนิเทศน์ที่ง่ายและถูกต้อง และควรมีภาพประกอบ

ตัวอย่าง การจัดทำวารสารของห้องสมุดประชาชน ในประเทศอังกฤษ เช่น ห้องสมุดประชาชนแห่งเมืองบริสตัน (Briston Public Library) ออกวารสารชื่อ ปีกาซุส (Pegasus) ออกปีละ ๓ ครั้ง แพร่หลายมากตามโรงเรียนต่าง ๆ ในท้องถิ่น ริทยาลัย และห้องสมุด วารสารเล่มนี้เขียนขึ้นโดยบรรณารักษ์สำหรับเด็ก และผลิตขึ้นโดยแผนกเลขานุการบรรณารักษ์ของเมือง เนื้อหาจะมีบรรณนิเทศน์ ข้อความที่ตัดตอนจากหนังสือ บทวิจารณ์หนังสือ และภาพประกอบ และวารสารอีกเล่มหนึ่ง ชื่อว่า ยังก์ ริดเดอร์ (Young Reader) ออกโดยห้องสมุดประชาชนแห่งเมืองอิสลิงตัน (Islington Public Library) ได้ผลิตเพื่อแจกจ่ายโดยไม่คิดมูลค่า กำหนดออก ๒ เดือนต่อครั้ง และออกในโอกาสพิเศษ เช่น ใช้ชื่อว่า บุค ออฟ เดอะ เยียร์ (Book of the Year) และ ลอนดอน (London) เนื้อหามีบรรณนิเทศน์ รายชื่อสิ่งพิมพ์ใหม่ ๆ ของห้องสมุดสำหรับเด็ก ข่าวการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กจากบรรณารักษ์สำหรับเด็กของห้องสมุดประชาชน เป็นต้น^๑

ในสหรัฐอเมริกา ห้องสมุดประชาชนเป็นจำนวนมากที่ผลิตสิ่งพิมพ์ของตนเอง เช่น ห้องสมุดประชาชนโรเชสเตอร์ (Rochester Public Library) ในรัฐมินนิโซต้า (Minnesota) เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๔ ได้จัดพิมพ์จุลสารชื่อว่า เบบิส อ้านท์ เออร์ บิสเนส, บัท เวียร์ แกล็ท ทู เฮ็ลพ (Babies Aren't Our Business, but We're Glad to Help) โดยมีรายชื่อหนังสือพร้อมบรรณนิเทศน์ของหนังสือเด็ก สำหรับผู้ปกครองในการเลือกซื้อหนังสือสำหรับเด็กในครอบครัว^๒

^๑ Jolliffe, Public Library Extension Activities, p. 235-237.

^๒ Wilson, "Planning for Children," p. 7.

ห้องสมุดประชาชนบรูคลิน (Brooklyn Public Library) ในนิวยอร์ก ได้จัดพิมพ์จุลสารเป็นรูปเล่มสวยงาม มีภาพประกอบซึ่งวาดโดยเด็กนักเรียนในท้องถิ่น ใช้ชื่อว่า เก็ท เรดดี ทู รี๊ด (Get Ready to Read) ค่าใช้จ่ายในการจัดทำได้รับการอุปถัมภ์โดย East New York Saving Bank มีเนื้อหาเกี่ยวกับนิทานหรือกิจกรรมอื่น ๆ มีประโยชน์คือ เพื่อแจกจ่ายแก่ผู้ปกครอง ที่ให้ความร่วมมือให้เด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุด^๑

ห้องสมุดประชาชนลอสแอนเจลิส (Los Angeles Public Library) ได้จัดทำหนังสือสำหรับเด็ก เป็นหนังสือการ์ตูนมีภาพประกอบสวยงาม ใช้ชื่อว่า เดอะ วิสิทอร์ (The Visitor) โดยมีจุดประสงค์เพื่อต้องการให้ดึงดูดความสนใจของเด็กในการเข้าใช้ห้องสมุด ผลที่ได้้นอกจากจะได้รับความนิยมมากแล้วยังทำให้มีผู้เข้าใช้ห้องสมุดมากขึ้นด้วย^๒

ห้องสมุดเยาวชนนานาชาติ (The International Youth Library) ในเมืองมิวนิค (Munich) ได้ผลิตสิ่งพิมพ์ออกประจำเดือนเป็นจุลสารแจกแก่ผู้มาใช้ห้องสมุดและส่งไปเผยแพร่ยังที่ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ทราบและได้ร่วมในกิจกรรม นอกจากนี้ได้ผลิตสิ่งพิมพ์ที่สำคัญคือ ซิลเดรินส ไพรส บุกส์ (Children's Prize Books) ซึ่งรวมรายชื่อหนังสือที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ ตั้งแต่ปีแรกเริ่มถึง ค.ศ. ๑๙๖๘ และ เบสท์ ออฟ เดอะ เบสท์ ๑ (Best of the Best) ซึ่งรวมรายชื่อหนังสือเด็กของชาติต่าง ๆ ถึง ๔๗ ประเทศ และมีการพิมพ์ครั้งใหม่อยู่เสมอ^๓

๑๓. ความร่วมมือกันระหว่างห้องสมุดโรงเรียนกับห้องสมุดประชาชน (Co-operation Between School Library and Public Library)

ก่อนที่จะศึกษาถึงความร่วมมือกัน ควรจะทราบถึงหน้าที่ของห้องสมุดเหล่านี้ก่อน ซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

^๑ "For Kids & YA's: Theatre, Poetry, & Games, " p. 976.

^๒ Ed McClain, "The Visitor," PLA Newsletter 17 (Summer 1978): 12-13.

^๓ กลุ่มจิตต์ ปลายเวช, "ห้องสมุดเยาวชนนานาชาติ," หน้า ๑๖๒-๑๖๓.

หน้าที่ของห้องสมุดโรงเรียน

ทุก ๆ โรงเรียนต้องการมีห้องสมุด เพื่อพัฒนานิสัยในการใช้หนังสือสำหรับนักเรียนและการศึกษาด้วยตนเองและโดยที่ห้องสมุดโรงเรียนได้จัดเตรียมหนังสือไว้เพิ่มเติมจากการศึกษาในห้องเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษายิ่งมีความต้องการในการใช้หนังสืออ้างอิงมากเท่ากับหนังสืออื่น ๆ ซึ่งนักเรียนสามารถใช้เพื่อช่วยในการทำการบ้านและเพิ่มเติมการสอนในห้องเรียน แต่ห้องสมุดโรงเรียนมักจะเป็นที่อ่านนวนิยายของเด็ก จึงไม่จำเป็นต้องมีนวนิยายไว้อย่างครบถ้วน เพียงมีไว้เพื่อให้เด็กเกิดความต้องการอ่านหนังสือในเวลาว่างหรือสร้างเสริมบทเรียน

ที่กล่าวมาแล้ว เป็นการจัดเตรียมขั้นต่ำสุด ถ้าที่ใดไม่มีการบริการของห้องสมุดประชาชน หน้าที่ของห้องสมุดโรงเรียนจำเป็นต้องขยายกว้าง เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับห้องสมุดประชาชน ถ้าห้องสมุดประชาชนไม่มีหนังสือที่ดี ห้องสมุดประชาชนไม่เพียงแต่จะต้องมีหนังสืออ้างอิงเท่านั้น แต่ควรให้ยืมหนังสือเพื่อใช้ในห้องเรียนหรือยืมไปอ่านที่บ้านได้

หน้าที่ของห้องสมุดประชาชน

หน้าที่ของแผนกเด็กของห้องสมุดประชาชน ก็คือ การให้บริการเช่นเดียวกับห้องสมุดโรงเรียน แต่เป็นการให้บริการสำหรับเด็กทั้งหมดในชุมชน แผนกเด็กของห้องสมุดควรจัดหนังสือสำหรับเด็กทุกระดับ ตั้งแต่เด็กในวัยก่อนเข้าเรียน จนถึง ๑๔-๑๕ ขวบ จำนวนหนังสือควรจะมีมากกว่าที่มีในโรงเรียนและควรมีหลายชุดในชื่อเรื่องเดียวกัน เพราะมีงบประมาณมากกว่าห้องสมุดโรงเรียนและมีรายได้จากการบริจาคมากกว่า และบรรณารักษ์ของแผนกเด็กหรือของห้องสมุดประชาชนก็ได้รับการอบรมในงานห้องสมุดมาแล้วเป็นอย่างดี ห้องสมุดประชาชนจึงได้จัดเตรียมงาน เพื่อสนองความสนใจของเด็กและกระตุ้นเด็กให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ห้องสมุดประชาชนจะให้บริการแก่ทุกคนโดยไม่คิดมูลค่า แม้มีข้อขัดแย้งบ้างในการใช้ห้องสมุด สมาชิกจะได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่ภายใต้ข้อบังคับของห้องสมุด เด็กจะมีความสุขสบายใจในการอ่านหนังสือในห้องสมุดประชาชนมากกว่าในห้องสมุดโรงเรียน เพราะเด็กจะมีความรู้สึกว่าจะถูกบังคับให้อ่านและเด็กจะไม่สมัครใจที่จะทำ เพราะมีความรู้สึกว่าจะต้องอ่านหนังสือที่เป็นวิชาการเท่านั้น

ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดโรงเรียนกับห้องสมุดประชาชน เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน ต่างมีจุดประสงค์ร่วมกัน เพื่อประโยชน์

ทางด้านการศึกษา วัฒนธรรมและการพัฒนาทางสังคมของเด็ก สำหรับห้องสมุดประชาชนในต่างประเทศแล้ว ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดโรงเรียนกับห้องสมุดประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือของห้องสมุดทั้งสองประเภทนี้ย่อมแตกต่างกันไปตามความจำเป็นและลักษณะความเหมาะสม^๑

บริการที่ห้องสมุดประชาชนให้แก่โรงเรียน มีดังนี้

๑. การให้ยืมสิ่งพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ สำหรับเด็ก ครู และโรงเรียน

ตามปกติแล้วห้องสมุดโรงเรียนจะมีสิ่งพิมพ์เพียงพอกับความต้องการ แต่ในบางครั้งอาจมีหัวข้อพิเศษนำมาสอนที่จำเป็นต้องมีหนังสือเพิ่มเติม ก็จำเป็นต้องยืมจากแผนกเด็กของห้องสมุดประชาชนในท้องถิ่น ถ้าโรงเรียนนั้นมีปัญหาเรื่องงบประมาณ การให้ห้องสมุดโรงเรียนยืมสิ่งพิมพ์เป็นประโยชน์อันหนึ่งของห้องสมุดประชาชน เพราะเด็กจะทราบว่าหนังสือเหล่านั้นมาจากห้องสมุดประชาชน ถ้าเด็กสนใจที่จะอ่านเพิ่มเติมด้วยตนเอง

การยืมหนังสือเป็นจำนวนมาก จะทำไม่ได้ถ้าห้องสมุดประชาชนแห่งนั้นมีหนังสือน้อย เพราะจะทำให้สมาชิกของห้องสมุดประชาชนเห็นว่า มีหนังสือไม่เพียงพอ อาจแก้ไขได้โดยให้โรงเรียนพาเด็กมาใช้ห้องสมุดประชาชนในเวลาเรียน โดยใช้หนังสือภายในห้องสมุดหรือให้ยืมด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ถ้าโรงเรียนยืมหนังสือไปเป็นจำนวนมากผู้เสียหายคือ สมาชิกของห้องสมุดประชาชน แต่เด็กที่จะมาใช้ห้องสมุดประชาชนจะมีความลำบากเรื่องการเดินทาง โดยเฉพาะนักเรียนไป-กลับ โดยรถโรงเรียนและเด็กที่อยู่บ้านไกล เหตุผลในการให้ห้องสมุดโรงเรียนยืมหนังสือไปเป็นจำนวนมาก ควรพิจารณาว่า เด็กอาจเลิกกันไปที่จะไปห้องสมุดประชาชน ผู้ปกครองหรือครูไม่เต็มใจที่จะอนุญาตให้เด็กไปใช้ห้องสมุดประชาชนในบางโอกาส หรือเด็กอาจมีอุปสรรคทางร่างกาย

ถ้าครูต้องการยืมหนังสือเป็นจำนวนมากและเป็นเวลานานจะเป็นการดีถ้าแจ้งให้ห้องสมุดประชาชนทราบว่า ต้องการยืมหนังสืออะไร สาขาใด เพื่อบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนจะได้ตรวจดูทรัพยากรว่ามีเพียงพอหรือไม่หรืออาจต้องซื้อเพิ่มเติม ในกรณีเช่นนี้ ต้องพิจารณาว่า เมื่อห้องสมุดโรงเรียนส่งคืนมา จะเหมาะที่จะให้บริการในห้องสมุดประชาชนหรือไม่

---

^๑Diana Young, "Public Library/Public School Cooperation," ILA Newsletter 16 (Summer 1977): 14-15.

นอกจากสิ่งพิมพ์แล้ว ห้องสมุดประชาชนจะเป็นแหล่งที่มีภาพยนตร์เป็นจำนวนมาก ซึ่งห้องสมุดโรงเรียนจะขอยืมไปใช้ได้^๑

๒. การทำบัตรห้องสมุดประชาชนสำหรับครู บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน และนักเรียน

ควรทำบัตรห้องสมุดให้ครูสามารถยืมหนังสือจากแผนกเด็กได้ตามความเหมาะสม ครู และบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ควรมีสิทธิพิเศษในการยืมหนังสือ สำหรับเด็ก ถ้าเป็นไปได้ควรจัดทำบัตรห้องสมุดให้ที่โรงเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกอย่างเต็มที่

๓. การรวบรวมรายชื่อหนังสือ

ห้องสมุดประชาชนควรรวบรวมรายชื่อวัสดุการอ่านและโสตทัศนวัสดุ สำหรับ เด็กนักเรียน รายชื่อหนังสืออาจจัดตามชั้นเรียนหรือตามความต้องการตามประเภทผู้อ่าน อาจมีการจัดพิมพ์ แจกก่อนปิดเทอม การรวบรวมรายชื่อหนังสือควรรวบรวมชั้น เพื่อประโยชน์สำหรับครูได้ด้วย การจัดทำรายชื่อควรร่วมมือกันระหว่างครูและบรรณารักษ์ ครูสามารถให้ความรู้ด้านหลักสูตร บรรณารักษ์สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับวัสดุการอ่าน ห้องสมุดประชาชนบางแห่งได้รวบรวมรายชื่อหนังสือ เพื่อแนะนำผู้ปกครองในการซื้อหนังสือสำหรับเด็ก

๔. การไปเยี่ยมโรงเรียนของแผนกเด็กของห้องสมุดประชาชน

บรรณารักษ์สำหรับเด็กของห้องสมุดประชาชนจะไปเยี่ยมโรงเรียน เพื่อทำความคุ้นเคยกับครูและนักเรียนในโรงเรียน การไปเยี่ยมโรงเรียนควรทำโดยสม่ำเสมอ การไปเยี่ยมควรจัดหนังสือไปให้นักเรียนในโรงเรียน โดยบรรณารักษ์จะแนะนำให้เด็กเลือกอ่าน โดยความช่วยเหลือของครูหรือบรรณารักษ์ของห้องสมุดโรงเรียน และอาจจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก เช่น การเล่านิทาน การเล่าเรื่องจากหนังสือ หรือแนะนำการให้บริการของห้องสมุดประชาชนสำหรับเด็ก^๒ นอกจากนี้ห้องสมุดประชาชนควรจัดให้มีการอบรมเด็กในการใช้หนังสือ การจัดหมู่หนังสือ การใช้หนังสืออ้างอิง และแนวทางการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การอบรมนี้อาจจัดขึ้นในห้องสมุดหรือครูอาจพานักเรียนมา

^๑Lillian L. Shapiro, Serving Youth: Communication and Commitment in the High School Library (New York: R.R. Bowker Co., 1975), pp. 15¹-156.

^๒Gayle Cole, "Public Library/School Library Cooperation - Who Needs it?" FLA Newsletter 16 (Summer 1977): 15.

เข้ารับการอบรมตามเวลาที่กำหนดในห้องสมุดประชาชน นอกจากนี้ ยังอาจมีการอบรมครูเกี่ยวกับงานห้องสมุด ซึ่งทำได้ ๒ วิธีคือ บรรณารักษ์สอนการจัดงานห้องสมุดแก่ครู และบรรณารักษ์สำหรับเด็กของห้องสมุดประชาชน ควรให้ความรู้ด้านหนังสือ เด็กและวัสดุอุปกรณ์ห้องสมุดที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก

๔. การจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่

การจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ ควรจัดโดยสม่ำเสมอและมีกำหนดแน่นอน โรงเรียนต้องให้ความร่วมมือกับห้องสมุดประชาชน โดยแจ้งให้บรรณารักษ์ทราบหลักสูตรการสอน ประเภทสิ่งพิมพ์ที่ต้องการ นักเรียน ครู และบรรณารักษ์ ควรร่วมมือกันในการแสดงความคิดเห็นและการติดตามผล นอกจากนี้ อาจมีการจัดนิทรรศการเคลื่อนที่ไปตามโรงเรียนต่าง ๆ

๕. การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของห้องสมุดประชาชน

บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนจะแจ้งข่าวสารหรือประกาศต่าง ๆ ของแผนกเด็กให้โรงเรียนทราบ อาจจัดทำวารสารออกเป็นประจำส่งไปยังโรงเรียนหรือจัดทำรายชื่อหนังสือใหม่ที่ห้องสมุดได้รับ หรือรายงานข่าวกิจกรรมสำหรับเด็กของห้องสมุดประชาชน

ในขณะที่เด็กที่ห้องสมุดประชาชนให้บริการแก่โรงเรียน ครูสามารถให้ความช่วยเหลือแก่ห้องสมุดประชาชน ได้ดังนี้

ครูจะแนะนำให้เด็กรู้จักห้องสมุดประชาชน โดยร่วมมือกับบรรณารักษ์สำหรับเด็กมาเยี่ยมชมห้องสมุด จะทำให้เด็กเกิดความต้องการที่จะใช้ห้องสมุดและจะกลายเป็นสมาชิกของห้องสมุดประชาชนในโอกาสต่อมา

ครูสามารถช่วยในการจัดกิจกรรม เช่น ช่วยในการจัดชั่วโมงนิทาน จัดการบรรยาย จัดอภิปรายหนังสือ จัดแสดงหุ่น หรือสร้างหุ่น หรือช่วยแนะนำบรรณารักษ์สำหรับเด็กในหนังสือบางสาขา ครูอาจเล่าเรื่องจากหนังสือที่เข้าใหม่ของห้องสมุดประชาชน

ครูอาจช่วยเหลือห้องสมุดในการหาสมาชิกจากนักเรียนในโรงเรียน ในบางครั้งครูอาจช่วยให้นักเรียนคืนหนังสือได้ตามกำหนด

ครูจะช่วยเหลือในการแจ้งกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับเด็กให้นักเรียนทราบ ครูสามารถช่วยได้โดยตรง ในการแจกหรือจำหน่ายบัตรสำหรับการจัดกิจกรรมของห้องสมุด

และถ้าครูกล่าวชมห้องสมุดประชาชนโดยสม่ำเสมอ เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้

เพิ่มเติม จะทำให้เด็กตระหนักว่า ห้องสมุดประชาชนเป็นแหล่งที่สามารถหาหนังสือศึกษาได้ด้วยตนเอง^๑

แนวโน้มของการให้บริการสำหรับเด็กในต่างประเทศ

บรรณารักษ์เริ่มตระหนักดีถึงความรับผิดชอบที่มีต่อการให้บริการแก่ผู้ปกครอง และเด็กก่อนวัยเข้าเรียน การเพิ่มการจัดชั่วโมงนิทานทางวิทยุและโทรทัศน์ มีการจัดตั้งศูนย์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน (Model Preschool Center) เพื่อการพัฒนาทางด้านทรัพยากร การบริการและการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนและผู้ปกครอง^๒ การให้บริการสำหรับเด็กของห้องสมุด ยังประสบปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ และบรรณารักษ์สำหรับเด็กที่ได้รับการอบรมด้านการให้บริการสำหรับเด็กอย่างเพียงพอ

---

^๑Leonard Montague Harrod, Library Work with Children: with Special Reference to Developing Countries (London: Andre Deutsch, 1969), p. 134-148.

^๒"Model Preschool Center Set Up by Ohio Library," Library Journal 103 (15 March 1978): 106.